

Р. Я. Пилипчук

Затиркевич-Карпинська Ганна Петрівна

ЗАТИРКЕВИЧ-КАРПИНСЬКА Ганна Петрівна (дівоче – Ковтуненко; 08(20). 02. 1855, м-ко Срібне, нині смт Черніг. обл. – 12. 09. 1921, м. Ромни, нині Сум. обл.) – актриса, співачка. Закін. Київ. інститут шляхет. дівчат (1871). Після одруження з поміщиком Д. Затиркевичем від 1874 проживала в с. Болотниця (нині Талалаїв. р-ну Черніг. обл.) та м. Прилуки (нині Черніг. обл.), де брала участь в аматор. концертах і драм. виставах (зокрема зіграла роль Тетяни у виставі «Москаль-чарівник» І. Котляревського). Успіш. виступ у ролі Одарки в аматор. виставі «Сватання на Гончарівці» Г. Квітки-Основ'яненка у Ромнах 1882 спонукав її до виходу на профес. сцену. 1883 під час гастролей трупи М. Кропивницького в Полтаві дебютувала під псевд. Прилуцька у комедії М. Старицького «Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка». Того ж року під прізвищем Затиркевич увійшла до складу цієї трупи, дир. якої був *М. Старицький*, а реж. – *М. Кропивницький*. Після поділу трупи залишилася з М. Кропивницьким (1885–88), згодом працювала в ін. його трупах (1889–92, 1896–98), у трупі М. Садовського (1892–96). Овдовівши, 1898 вдруге вийшла заміж за лікаря І. Карпинського і покинула сцену на 10 р., проживаючи з чоловіком на Пн. Уралі. Після смерті другого чоловіка відновила сценічну діяльність 1908 як З.-К. Виступала у мандрів. трупах Т. Колесниченка (1908–09), Д. Гайдамаки і О. Сулова (1909–10), Л. Касинкіна (1910), С. Глазуненка і О. Сулова (1911–12), Д. Гайдамаки (1912–15), П. Прохоровича (1916–17); Київ. театрі М. Садовського (1917–19); Держ. нар. театрі під керівництвом П. Саксаганського (Київ, 1919–20). У складі групи акторів колиш. Київ. театру М. Садовського 1920 прибула до Ромен, де до кінця життя виступала в «Укр. трупі при товаристві “Просвіта”» (1920–21). Увійшла в історію укр. театру як видатна комедійна актриса, яка не мала суперниць у виконанні

характер. ролей сварливих і добродуш. бабів та молодниць-цокотух, свекрух і матерів. Рецензенти відзначали її яскравий, соковитий, невичерп. гумор у комедій. ролях і душевну, зворушливу гру в ролях драм. плану, цілковиту єдність коміч. елементу з глибоко драматичним. З.-К. досягала цього умінням фіксувати в пам'яті і мистецьки відтворювати типові характери людей, їхню поведінку у стосунках з іншими, досконалою мімікою, бездоган. нар. вимовою, в якій не губилося жодне слово, вправним, сильним, надзвичайно рухливим голосом, який слухняно рокотав і переливався у всіх тонах, набуваючи такого забарвлення, якого потребували різні нюанси: від м'якоуслесливого до лайливого, від тонкої іронії до відвертого нищів. глузування. Створила власну виконав. жін. школу, започаткувавши актор. тип коміч. старих бабів у всіх трупях укр. театру корифеїв і наступ. десятиліть 20 ст. У драм. репертуарі укр. театру переважали п'єси зі значним муз. компонентом, З.-К. майстерно виконувала вокал. номери у ролях, виділяючись з-поміж тодіш. укр. артисток високим рівнем танц. і вокал. технік. Володіючи сильним і красивим альтом, що переходив у мецо-сопрано, З.-К. створила високомист. образи в опер. та оперетк. виставах: Одарка («Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського), Явдоха Драбиниха, Горпина («Чорноморці», «Утоплена» М. Лисенка), Яциха («Пісні в лицях» М. Кропивницького). У концертах іноді виконувала твори С. Гулака-Артемовського, М. Лисенка (передусім на сл. Т. Шевченка), М. Кропивницького. М. Лисенко висловлювався про актор. талант З.-К. як про «виняткове явище на світовій сцені». Її ім'я присвоєно 1926 Ромен. драм. театру (нині не існує).

Основні ролі

Терпилиха («Наталка Полтавка» І. Котляревського), Одарка («Сватання на Гончарівці» Г. Квітки-Основ'яненка), Стеха («Назар Стодоля» Т. Шевченка), Риндичка, Стеха, Ганна, Гапка («По ревізії», «Глитай, або ж Павук», «Дві сім'ї», «Зайдиголова» М. Кропивницького), Секлета, Хівря («За двома зайцями», «Сорочинський ярмарок» М. Старицького), Мелашка, Ганна («Наймичка», «Безталанна» І. Карпенка-Карого), Лимериха («Лимерівна» Панаса Мирного), Домаха («Світова річ» О. Пчілки), Параска, Василина («Нахмарило», «Степовий гість» Б. Грінченка), Степанида («Лісова квітка» Л. Яновської), Василина («На перші гулі» С. Васильченка), Софія («Про що тирса шелестіла» С. Черкасенка), Сторожиха («Осінь» О. Олесья), Пульхера («Брехня» В. Винниченка), Пошльопкіна («Ревізор» М. Гоголя в укр. перекл. О. Коваленка).

Рекомендована література

1. П[исане]цький К. Г. Затыркевич-Карпинська // Зоря. 1892. № 11;
2. Анна Петровна Затыркевич-Карпинская // Корифеи укр. сцени. К., 1901;
3. Уманов-Каплуновский В. А. П. Затыркевич: По поводу двадцатилетия ее артистич. деятельности // Север. 1902. № 9;

4. Його ж. О гастролях А. Затыркевич в труппе Сулова в Санкт-Петербурге // Там само. № 15;
5. Його ж. Два юбилея (М. К. Заньковецкая и А. П. Затыркевич) // Истор. вест. 1907. № 5;
6. Вінок на труну Ганни Петрівни Затиркевич-Карпинської. Ромен, 1921;
7. Мар'яненко І. Минуле українського театру. К., 1953;
8. Вишня Остап. Ганна Петрівна Затиркевич-Карпинська (Сто літ з дня народження) // Україна. 1956. № 2;
9. Дібровенко М. Г. П. Затиркевич-Карпинська. К., 1956;
10. Тобілевич С. Мої стежки і зустрічі. К., 1957;
11. Коваленко П. Незабутнє. К., 1962;
12. Кротевич Є. Київські зустрічі. К., 1963;
13. Слово про Ганну Затиркевич-Карпинську. К., 1966;
14. Український драматичний театр: У 2 т. Т. 1. К., 1967.

Бібліографічний опис:

Затиркевич-Карпинська Ганна Петрівна / Р. Я. Пилипчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-15715>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).